

Kentsel Mekânın Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü: K.K.T.C’de Yeni Kent Gönyeli Örneği

*

M. Selen Abbasoğlu Ermiyagil - Cemaliye Sunalp Gürçınar

Öz

Bu çalışmada, kentsel mekânların gelişme sürecinde çocuk oyun alanlarının rolü incelenmiştir. Kentsel mekânların gelişim sürecinde çocuk oyun alanlarının rolünün incelenmesi amacıyla K.K.T.C’nin hızlı gelişen bölgelerinden biri olan Yeni Kent Gönyeli seçilmiştir. Bu çerçevede, Yeni Kent Gönyeli bölgesinde bulunan çocuk oyun alanlarının gereksinimlere uygun alanlara dönüştürülebilmesi için kullanıcıların talepleri doğrultusunda yeni çözüm önerileri üretilmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, fiziksel analiz ve Kullanım Sonrası Değerlendirme Yöntemi (KSD) alan çalışmasında kullanılmıştır.

Çalışma üç aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada literatür taraması yapılmıştır. İkinci aşamada fiziksel analizler, çevresel bağlamda mekânların dünyadaki çocuk oyun alanları tasarım kriterlerine göre incelenmiştir. Üçüncü aşamada ise Kullanım Sonrası Değerlendirme Yöntemine (KSD) uygun olarak geliştirilen anket çalışması, bu alanların kullanıcıları olan çocukların mekânlar hakkındaki düşünce ve beklentilerini ortaya çıkarmak amacıyla çalışma alanında uygulanmış ve değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, Yeni Kent Gönyeli bölgesinde konumlanan çocuk oyun alanlarının gelişim süreci içerisinde yaşanabilir, kullanıcı dostu kentsel mekânlara dönüşebilmesi amacıyla çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk, Kentsel Mekân, Çocuk Oyun Alanları, Kullanım Sonrası Değerlendirme, Yeni Kent Gönyeli

Role of Children Playgrounds in an Urban Space Development: The Case of TRNC Yeni Kent, Gönyeli

*

M. Selen Abbasoğlu Ermiyagil - Cemaliye Sunalp Gürçınar

Abstract

In this study the role of children playgrounds in development process of urban spaces is investigated. The research area, Yeni Kent Gönyeli region in TRNC is one of the important locations where urban development rate is considerably high which has been the main reason for choosing this area as the case for this study. Within this context it has been aimed to produce recommendations for new solution in order to transform existing children playgrounds, in accordance with user demands in Yeni Kent Gönyeli, into livable playgrounds. Accordingly, physical analysis and modality, Post Occupancy Evaluation (POE) method has been used in the study area.

The study has three phase's literature survey, physical analysis & questionnaires and evaluations. The first phase was focused on literature studies. In the second phase dealt with the physical analysis within environmental context in order to evaluate existing playgrounds on the basis of internationally accepted design criteria. In the third stage, in order to unveil the opinions and expectations of the children who are the users of these grounds, based on POE method a questionnaire is prepared and a survey was carried in the case area.

Finally recommendations for solutions are made in order to transform children playgrounds into livable and user friendly urban spaces within development process of Yeni Kent Gönyeli.

Keywords: *Children, Urban Space, Children Playground, Post Occupancy Evaluation, Yeni Kent Gönyeli*

1. Giriş

Çocuk, bir kentte yaşayan nüfus içerisinde sayısı azımsanmayacak kadar fazla olan bir grubu temsil etmektedir. Buna karşın çocuk, kentsel düzenlemeler yapılırken varlığı en az göz önüne alınan gruplardan biri olmaktadır (Biol, 2009: 10). Kentsel düzenlemelere ihtiyaç duyulmasının nedenleri ise, nüfusu giderek artan kentlerde geleneksel konut alanlarının günümüz ihtiyaçlarına cevap verememesi ve ekonomik gücü yüksek olan bireylerin kent merkezleri dışına göçleridir. Bu çerçevede kent merkezleri dışındaki alanlarda yeni yapılaşma süreci başlamaktadır. Bu süreçte, plansız gelişim ve büyüme sonucu oyun alanı olarak ayrılan mekânlar nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olmaktadır. Planlama sürecinde eksik verilerle çalışılması işlevsel açıdan yetersiz, kimliksiz, kullanılmayan mekânların oluşmasına neden olmaktadır.

Çocukların kentsel mekân kullanımına bağlı olarak yapılan araştırmalarda, çocuk oyun alanları bakımından yaşanabilir ve kullanılabilir olan kentler çocuk dostu kent olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede dünyada Çocuk Dostu Kent Girişimi 1996 yılında da gerçekleştirilen BM¹ (Birleşmiş Milletler) İnsan Yerleşimleri Konferansında HABİTAT II² (United Nations Conference on Human Settlements) de ele alınmış ve kentleri herkes için yaşanabilir mekânlar kılmayı amaçlayan kararın uzantısı olarak başlatılmıştır (Gökmen, 2013: 822). Türkiye’de ise çocuk

---

¹ Birleşmiş Milletler (BM) ya da Birleşmiş Milletler Örgütü 24 Ekim 1945’te kurulmuş dünya barışını, güvenliğini korumak ve uluslararası ekonomik, toplumsal ve kültürel bir iş birliği oluşturmak için kurulan uluslararası bir örgüttür (http://tr.wikipedia.org/wiki/Birleşmiş_Milletler).

² HABİTAT II (United Nations Conference on Human Settlements) Birleşmiş Milletler ‘de insan yerleşimleri faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlamayı, sürdürülebilir insan yerleşimleri ve iskân programları konularında bilgi değişimi sunmayı ve kentlerde karşılaşılan sorunların çözümü yolunda ülkelere teknik yardım ve finansman desteği sağlamayı amaçlamaktadır. 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat-II Konferansı gerçekleştirildi. (<http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa>)

dostu kent projesi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile UNICEF³ (United Nations International Children's Emergency Fund) arasında 2006-2010 dönemini kapsayan ülke programı eylem planı çerçevesinde hayata geçirilmiş bir proje olarak nitelendirilir (Korkmaz, 2006; Topsümer ve diğ., 2009). Çocuk dostu kent, kentin günlük yaşamında çocuk haklarını yaşama geçirmeye özen gösteren herhangi bir kent veya yerel yönetim sistemidir. Çocukların seslerinin, gereksinmelerinin, önceliklerinin ve haklarının kamu politikalarının ve uygulamalarının ayrılmaz bir parçası haline geldiği kentler çocuk dostudur (Gökmen, 2013: 822). Kentte çok sayıda çocuk oyun alanı bulunması o kenti "çocuk dostu kent" haline getirmeyecektir. Burada önemli olan, kent mekânının kendisinin çocukların fiziksel ve sosyal anlamda gelişimini destekleyecek biçimde düzenlenmesidir (Biol, 2009: 11). Bu çerçevede, mekânların çocukların ihtiyaçlarına yönelik olması yanı sıra kentin çocuk dostu bir kent olarak gelişmesi için, mekânların birçok farklı yönden, planlama, tasarım ve kullanım süreçleri düşünülerek, kullanıcı profiline uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir. Buna bağlı olarak da, yapılan çalışmalarda ortaya çıkan çocuk dostu kent kavramı çocukların kentlerin açık mekânlarında yaşadığı sıkıntıları en aza indirmeyi hedeflemektedir. Bu gibi çalışmaların önemini giderek artmakta olduğu yapılan araştırmalardan da görülmektedir. Çocuk, kent ve mimarlık ilişkilerinin ve kentlerde çocuk dostu mekânlar oluşturma konusunun Kuzey Kıbrıs'ta ise gereken ölçüde önemsenmediğini konuya ilişkin çalışmaların yetersizliğinden anlamaktayız.

Çocuk dostu kent ve kentsel çevre ilişkileri (çocuk dostu iç ve dış mekânların ve/veya kentlerin nasıl olması, oyun alanlarının nasıl tasarlanması gerektiği ve çocuk dostu mekânın çocuğun gelecekteki gelişimine kattığı değerler) üzerine yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır (Bartlett, 2002; Churchman, 2003; Derr, 2002; Francis ve Lorenzo, 2002; Simkins ve Thwaites, 2008; Biol, 2009; Gökmen, 2013). Türkiye' de kent

---

³ UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund) Birleşmiş Milletler 'in dünya çocuklarını korumak ve yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla kurduğu yardım kuruluşudur (<http://www.unicef.org.tr/>).

merkezinde çocuklara kamusal alan yaratmak (Özservet ve Doğan, 2014), çocuk oyun alanları üzerine (Aksoy, 2011), çocuk oyun alanlarının yeterliliği üzerine (Koçan, 2012), oyunların çocukların gelişimine katkıları ve çocuk oyun alanları (Gökşen, 2014; Ünal, 2009), çocuk için daha yaşanılabilir bir kentsel mekân: Dünyada gerçekleştirilen uygulamalar (Tandoğan, 2014) ve seçilen alanlar üzerinden son dönemde yapılan araştırmalardır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ise 2005 yılında yapılmış olan araştırmada oyunun çocukların fiziksel, sosyal ve kavramsal gelişimindeki rolü adanın üç büyük kentinde konumlanan çocuk oyun alanları incelenmiştir (Katırcıoğlu, 2005).

Oyun alanları, çok yoğun olarak kullanılan ve çocukların (1-14 yaş arası) aktif rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan açık alanlardır (Pehlivan, 2005). Çocuk oyun alanlarının çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimindeki yeri ve öneminin çok büyük olduğu bilinmektedir. Çocuk hakları ve dolayısıyla oyun hakkı ile ilgilenen UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund), UNESCO⁴ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization ve IPA⁵ (International Association for the Child's Right to Play) gibi bazı uluslararası kuruluşlar bulunmaktadır. 1959 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yasası ile bağlantılı olarak yayınlanan Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 7. maddesinde "Çocuğa eğitimde olduğu gibi, oyun oynamada da tam fırsat tanınmalıdır; toplum ve kamusal otorite bu hakkı yerine getirmeye çalışmalıdır" ifadesi yer almaktadır (Cohen ve diğ., 1999: 350; Ünal, 2009: 100). Bu bağlamda, farklı toplantılar sonucunda ortaya çıkan yasa ve bildirgelerden kentsel planlamada, imar planlarında ve yöresel kent politikalarında

---

⁴ UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Birleşmiş Milletler'in özel bir kurumu olarak 1946 yılında kurulmuştur. Merkezi Paris'te bulunan ve Genel Konferans, Yürütme Konseyi, Sekreterlik olmak üzere üç organı olan UNESCO eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki amaçlarını kendisine üye olan her devlette kurulan Milli Komisyonlar aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışmaktadır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/UNESCO>).

⁵ IPA (International Association for the Child's Right to Play) IPA 1961 yılında kurulan uluslararası bir sivil toplum örgütüdür. IPA amacı çocuğun temel hakkı olan oyun oynama hakkını koruyup, teşvik etmek ve geliştirmektir (<http://ipaworld.org/about-us/general-statement/>).

çocukların oyun oynamasına imkân sağlanması vurgulanmıştır. Bu çerçevede ise çocuk oyun alanlarının planlama sürecine katılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Çocuk oyun alanlarının çocukların çevresel, bireysel ve toplumsal gelişimi bağlamında önemi kabul edilmektedir. Çocuk gelişiminde büyük bir önem taşıyan özgürce oynayabilmek, çocukların çevreyle bütünleşmesi yanı sıra çevreye ilişkin bilişsel ve kavramsal değerlere erişimini de sağlar. Çevresel yetkinlik, güven ve bağımsızlık duygusunun oluşumunu artırır (Björklid ve Nordstram, 2007). Bağımsızlık duygusu ise hareket özgürlüğüyle sağlanabilir. Çocukların mekânsal farkındalığının ve etkinliklerinin gelişiminde hareket edebilme önemli bir noktadır (Rissotto ve Tounucci, 2002). Çocukların hareket özgürlüklerinin yani serbestliklerinin kısıtlanması, onların doğal ortamla olan duygusal bağlarının da gelişimini olumsuz etkilemektedir. Evrensel ve kültürel bir olgu olan sokak oyunu çocukluğun önemli bir deneyimidir. Bu deneyim çocukların bilinçsizce çevreyle bütünleşmesini ve toplumla iletişime geçmesini sağlayan çocukluk dönemindeki en önemli iletişim şeklidir. Oysa günümüzde sokak, çeşitli açılardan tehlikeli bir yer olarak görülmektedir (Gökmen, 2013: 827). Bu nedenle günümüz çocukları daha kısıtlı alanlarda, kapalı mekânlardaki oyun alanlarında, evdeki oyunda, bilgisayar ve televizyon önünde daha çok zaman geçirmektedir. Açık alanların sunduğu birçok olanaktan habersiz ve yoksun büyümektedir.

Bu bağlamda da çocuklara yeniden sokak oyun deneyimini kazandırmak, toplumla ilişkiye geçirmek, çocukların çevresel, bireysel, toplumsal gelişimini sağlayabilmek amacıyla sokak oyun alanlarının düzenlenmesi ve tasarlanması gerekmektedir. Burada önemli olan, kent mekânının kendisinin çocukların fiziksel ve sosyal anlamda gelişimini destekleyecek biçimde düzenlenmesidir. Çocuğun bu mekânları kullanım isteği de bu mekânlardaki donatıların çeşitliliğine ve uygunluğuna bağlıdır. Çocuk oyun alanları içerisinde yer alan mekânları merak etmesi, keşfetmesi, o çevreyi anlaması, özümsemesi ve estetik değer yargıla-

rının oluşması açısından önemlidir. Bu çerçevede mekânların içindeki donatılar önem kazanmaktadır.

ocuk oyun alanlarının fiziksel ve sosyal anlamda çocuklara uygun düşünülmemesi ve seçilen donatıların yetersizliği nedeniyle bazı alanların kullanılmadığı gözlemlenmektedir. Bu gibi sorunlar ne yazık ki plansız kentleşme sonucunda en fazla yeni yerleşim bölgelerinde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda da K.K.T.C'de en hızlı gelişen bölge olan Yeni Kent Gönyeli alışma alanı olarak seçilmiştir. Bu amaçla alanda bulunan toplam sekiz ocuk oyun alanı analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında ocuk oyun alanları, literatür taramasına bağlı olarak geliştirilen fiziksel analiz yöntemi ve alanların kullanıcısı olan çocuklara uygulanan Kullanım Sonrası Değerlendirme Yöntemine (KSD) (Akad ve ubukcu, 2006: 106) bağlı hazırlanan anket uygulamasıyla incelenmiştir. Analizler sonucunda ise fiziksel anlamda ve ocuk gözüyle mekânların sorunları tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak da literatür araştırmasında irdelenen ocuk oyun alanlarının gelişmiş ülkelerde, Türkiye'deki tasarımı kriterleri ve alanı kullanan çocukların talepleri göz önüne alınarak öneriler üretilmiştir. Araştırma kapsamında kullanıcıların talebi, beklenti ve görüşleri dikkate alınmiştir. Bu kapsamda yapılması gerekenleri ortaya koyması çalışmaya farklılık kazandırmakta ve zgn yönünü oluşturmaktadır.

1.1 Kentsel ocuk Oyun Alanlarının nemi ve Tasarımı Kriterleri

Günümüzde, ocukların gelişiminde evre algısının önemi ve yetişkin bireylere göre farklılığı çeşitli bilimsel çalışmalarda ele alınmiştir. nemli kentsel meknlardan olan oyun alanlarının çocukta gerek evre algısının oluşması, gerekse gelişim bağlamındaki etkileri üzerine özellikle son yıllarda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalara bağlı olarak ocuk nüfusunun toplum nüfusuna oranı dikkate alındığında, kentsel mekânların nicelik ve nitelik bakımından yetersizliğini açıkça göstermektedir. Matthews ve Limb, (1999) göre; çocukların görme biçimlerinin, mekân kullanımlarının, mekân duyularının, çevresel korkularının ve tehlike

duygularının, demokratik sorumluluklarının, çevresel karar vermedeki ilişkilerinin yetişkinlerden farklı olduğunu ve bu konulara özen gösterilmesi gerekliliğini vurgulamaktadırlar (Matthews, H. & Limb, M., 1999; Gökmen, 2013: 828). Çevre ile ilişkileri hızla kopan günümüz çocukları içe dönmekte ve yalnızlaşmaktadır. Bu durum yapısal çevre içerisinde kendi yaş gruplarıyla paylaşabilecekleri, iletişim kurup oyun oynayabilecekleri alanların az veya yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, çocuk oyun alanları ve kent mekânları bilinçli olarak planlanmalı ve tasarlanmalıdır. Çocuk oyun alanları, ileride toplumu oluşturacak yetişkin bireylerin sağlığı açısından da bir gerekliliktir.

Bu araştırma kapsamında incelenen literatür, gelişmiş ülkeler yanı sıra Türkiye’de de uygulanmakta olan konuya ilişkin çeşitli politikalar ile oyun mekânları ve parklar gibi açık alanların çocuk gelişimindeki önemini ortaya koymaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’inde bu tür yaklaşımlardan söz etme olanağı bulunmamaktadır. Ülkede çocuk oyun alanları kendi kendilerine ayakta durmaya çalışan metruk, boş ve genelde bakımsız kentsel mekânlardır. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kentsel gelişim politikalarında ve imar planlarının oluşum süreçlerinde önem ve öncelik verilmektedir. Bu çerçevede çeşitli yasa ve yönetmeliklerle ve/veya kentsel gelişim planlarıyla da kentsel gelişim planlarıyla bu mekânların planlanmasına ve yapılandırılmasına çalışılmaktadır. Kentsel gelişim planlarında halen birçok ülkede yeşil alan olarak bırakılan mekânlar ve kentlinin zaman içerisindeki ihtiyaçlarına bağlı olarak işlevsel değişim geçirmektedir. Bu değişim sonucunda ise yeşil alanlar, çocuk oyun alanlarına dönüştürülmeye çalışılmaktadır.

Bu çerçevede, gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’de çocuklara ayrılan alanlar işlevsellik açısından farklı gruplarda isimlendirilmekte, ihtiyaç duyulan çocuk başına alanlar tanımlanmaktadır. Bu tanımlama sürecinde ne yazık ki mekân içerisindeki kurgularla ilgili tanımlamalar yapılmamaktadır. Türkiye’de çocuk oyun alanları, “Çocuk Bahçesi” olarak ele alınmakta, alan ihtiyaçları birçok kent planıcısına göre değişiklik göstermektedir (Uzun, 1993: 28). Amerika’da oyun alanları; çocuk bahçesi –

ilkokul birlikteliği ve ocuk bahçesi – park birlikteliği Őeklinde ele alınmıŐtır. İngiltere’de oyun alanları “ocuk Oyun Yeri” ve “ocuk Bahçesi” olarak iki grup altında toplanmıŐtır (Anon, 1998).

Türkiye’de oyun alanları genellikle binalar arasındaki küçük parsellerde ve parklar içinde yer alan boŐlukların bir bölümüne oyun elemanları yerleŐtirilmesiyle oluşturulmuştur (Akbulut ve nder: 2011, 92). ocuk oyun alanlarına ilişkin özel bir öneri geliŐtirilmemiŐ, rekreasyon amaçlı yeşil alanlar kent parkları, oyun alanları, toplu konut bahçeleri, ev bahçeleri ve rekreasyon amaçlı diğer alanlar olarak tanımlanmaktadır (etinkaya, 2014: 233). Bu alanlar yeşil alan olarak tanımlanan, içlerinde genelde sadece ağaçlandırma yapıldığı için yarı doğal yeşil alanlardır ve (etinkaya, 2014: 233) nüfus yoğunluğundan bağımsız olarak geliŐmektedir. ocuk oyun alanları kentlerde hem yeşil alan sistemine, hem de çocukların gelişimine katkıda bulunacak Şekilde düzenlenmelidir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’inde Haziran 2012’de Şehir Planlama Dairesi tarafından hazırlanmıŐ olan karar raporu kent çevresinde konumlanan Gönyeli, Alayköy, Hamitköy, Haspolat ve Kanlıköy bölgesini kapsamaktadır. Bu bağlamda, planlarının oluşum sürecinde yeşil alanların dağılımı belirtilmiŐ fakat bu yeşil alanların büyüklüğü, nitelikleri, kullanıcı ihtiyaçları ve iŐlevleri gibi önemli konulara yer verilmemiŐtir. (Şehir Planlama Dairesi, 2012: 94).

ocuk oyun alanlarının planlanmasında yeni kent gelişimlerinde uyulması gereken önemli ilkelerden biri de bu mekânların yaş gruplarına ve kullanıcı taleplerine göre tasarlanmasıdır. ocuk oyun alanlarının 0-12 yaş grubu çocuklar ve bu gruptaki alt gruplar için nasıl olması gerektiği tasarım sürecinde çözümlenmelidir. Bu amaçla önceki çalışmalar incelenerek fiziksel yapının ocuk sağlığı, güvenliği, eğlenebilmesi açısından nasıl olması gerektiği sorusunun yanıtı araŐtırılmıŐtır. Bu mekânların çocukların ihtiyaçlarına yönelik tasarlanması ve onlar için çekici olması gerekmektedir. Bu bağlamda başlıca tasarım kriterlerine uygun, güvenli, doğru malzeme seçimi yapılmış, yaş gruplarına uygun, fonksi-

yonel, konforlu ve düzenli olarak bakımı yapılan alanlar gereksinimleri karşılayabilmektedir.

- *Güvenlik*; Çocuk oyun alanında kullanılacak her türlü donatı ve malzemenin çocuklara zarar vermeyecek şekilde seçilmesi, konumlanması ve alan çevresinin de çocukların güvenli bir şekilde mekânda zaman geçirebilmesini sağlamak amacıyla korunaklı olması (alçak duvarlar, korkuluklar ve/veya farklı bitki elemanları vb. gibi elemanlarla çevrelenmesi) gerekmektedir (Korkmaz, online).

- *Malzeme Seçimi*; Oyun alanlarındaki kazaların %60'ının düşme sonucu olduğu belirtilmektedir (CPSC, 1990). %40 ise hareket halindeki bir elemana ve/veya başka bir çocuğa çarpma, keskin köşelerin, çıkıntılı metal aksam ve bağlantı noktalarının yaralamaları ile oluşmaktadır. Hatalı donanım, uygun olmayan zemin ve dikkatsiz davranışlar bu tehlikelere neden olan ana faktörlerdir. Oyun alanlarında çocukların tehlikeye ne kadar açık oldukları ve en büyük tehlikenin düşmelere dayalı olduğu vurgulanmaktadır (CPSC, 1990). Bu bağlamda çocuk oyun alanlarında yumuşak zemin (darbeyi azaltıcı malzeme olarak toprak, kum, çim alanlar, kauçuk vb. gibi) malzemeler kullanılmalıdır. Bu malzemeler çocukların düşmelerindeki kazaları en aza indirgeme özelliğine sahiptir. Çocuk oyuncaklarında ise sert sivri köşeli, metal aksamli tasarımlar kullanılmamalı, malzeme olarak da doğal, yumuşak malzeme (doğal ahşap, plastik vb. gibi) tercih edilmelidir.

- *Yaş Gruplarına Göre Tasarım*; Oyun alanları içinde yer verilecek donatıların yaş gruplarına göre çocukların ihtiyaçları belirlendikten sonra mekâna yerleştirilmesi gerekmektedir. 2-6 yaş grubu çocukların motor becerilerinin 6-12 yaş grubuna göre daha farklı olduğunu araştırmalar ortaya koymuştur. 2-6 yaş grubu için daha az tehlike yaratacak ve daha küçük boyutlarda oyun araçları seçilmeli ve ebeveynlerin kontrolü sağlanabilmelidir. 6-12 yaş grubu için saklanma-bulma, mekân duygusunu geliştiren minyatür ev ve benzeri oyun elemanları oluşturulabilir. Bu doğrultuda özel amaçla bitkilendirme yapılabilir, örneğin bitki labirentleri oluşturularak yön bulma kabiliyetleri geliştirilebilir. Su ile ilişkili

oyunlar, küçük göletler, havuzlar, kum havuzları yanı sıra kum, su, kil vb. gibi kolay Şekil verilebilen malzemeler kullanılıp basit objeler yapmaya yönlendirilebilir. Buna bağlı olarak da çocukların hayal gleri harekete geçirebilirler. Oyun alanlarında özellikle 6-12 yaş grubu çocuklar için oturup konuŐma, resim yapma vb. gibi amaçlarla kullanılabilir, uygun ölçülerde oturma elemanları ve masalar kullanılarak oturma, dinlenme ve faaliyet mekânları tasarlanabilir (Korkmaz, online). Ebeveynler için ise çocuklarını izleyebilecekleri ve ihtiyaçlarını giderebilecekleri, ıslak hacimler oturma birimleri ve yürüyüŐ alanları dŐnlmelidir.

- *İŞlevsellik* açısından alanda kullanılacak olan tüm donatıların kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olması gerekmektedir. Tüm yaş gruplarına uygun olarak ıslak hacimler (wc, lavabo, küçük mutfak, eŐme vb. gibi), aydınlatma elemanları, çöp kutuları, kantin ve/veya kafe dŐnlmeli, alan içerisinde uygun yerlere konumlandırılmalıdır. Tüm donatıların iŐlevsellikleri yanı sıra ergonomik olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

- *Konfor* açısından alanların kullanıcıları olan bireylerin rahatlığını, keyif almasını sağlamalıdır. Tüm donatı elemanlarının, bitki elemanlarının, ihtiyaçlarını giderebilecekleri mekânların dŐnlerek tasarlanması gerekmektedir.

- *Bakım* ise yukarıdaki tüm kriterlerin devamlılığı için çok önemlidir. Tasarlanan mekânların hayatta kalabilmesi için bölgesel, iklimsel özelliklere de bağlı olarak belli aralıklarla bakımlarının yapılması gerekmektedir. Alanlar içerisinde konumlanan kırılan, yıpranan donatıların belli aralıklarla kontrol edilmesi, deđiŐtirilmesine ve/veya tamir edilmesine ihtiyaç vardır.

Tasarlanan mekânların iŐlevleri doğrultusunda kullanılmaları önemlidir. ocuk oyun alanlarının kullanımlarının sürdürülebilir olması ise alanda çalıŐacak bireylerin yerel yönetimler tarafından belli aralıklarda denetlenmesi ve eğitim verilmesiyle de sağlanabilir. Çalışma kapsamında fiziksel analiz yöntemiyle incelenen bölgedeki ocuk oyun alanları bu çerçevede araŐtırılmıŐ ve kullanıcıların kullanım sonrası memnuniyeti bu kapsamda sorgulanmıŐtır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyalini yeni gelişmekte olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Gönyeli Yeni Kent Bölgesinde konumlanan tüm çocuk oyun alanları oluşturmaktadır. Bölgede sekiz farklı sokakta, sekiz adet çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Yeni Kent Gönyeli bölgesi hızlı gelişmekte olan bir yerleşim alanı olması ve alanda yapılan incelemeler sonucunda kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap veremeyen çocuk oyun alanlarının varlığı nedeniyle çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilecek veriler ve öneriler Kuzey Kıbrıs'ta gelişmekte olacak yeni yerleşimlere kaynak oluşturabilecektir.

Bu çalışmada veri toplama, fiziksel analiz ve Kullanım Sonrası Değerlendirme (KSD) yöntemi kullanılmıştır. Yöntem kapsamında, mekân kullanıcılarının görüşlerinin de tasarım ve inşaat aşamalarını yönlendirebilmesi için geliştirilmiş önemli bir araç olan yönteme dayalı anket uygulanmıştır. KSD tasarlanan mekânlarda, mekânın kullanıcıları ile mekân arasındaki ilişki üzerine odaklanır ve tasarım kriterlerinin mekânın uygulama aşamasından sonraki işlevselliğini sağlamaya çalışır (Akad ve Çubukçu, 2006: 105). Bu kapsamda yapılmış olan birçok araştırma bulunmaktadır. 2000'li yılların başına dek tüm dünyada 50.000'den fazla KSD çalışması yapılmıştır (Bechtel ve Churchman, 2002). KSD 1960-70 yıllarında fiziksel çevre ile insan davranışını inceleyen disiplinlerce geliştirilmiştir (Bechtel, 1997; Bechtel ve Churchman, 2002). KSD çalışmalarının en çok kullanıldığı alanlar, oyun parkları, hayvanat bahçeleri gibi mekânlardır (Bechtel, 1997).

KSD yöntemi Türkiye'de 2000 sonrasında kullanılmaya başlanmıştır. Üniversitelerce KSD yöntemi kullanılarak bazı araştırmalar yapılmıştır. Kadıköy iskele meydanı ve yakın çevresinin (Kılıç, 2001), Beşiktaş semtinin (Korkmaz, 2001), toplu konut alanlarının (Karagenc, 2001), spastik çocukların rehabilitasyon ve eğitim mekânlarının (Gürcan, 2002) kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi çalışmaları, Türkiye'de yapılan akademik

araştırmalardan bazılandır. İster açık alanda, ister kapalı alanda kullanıcı gözüyle yapılacak mekân değerlendirmeleri; (1) mevcut mekânların şartlarının elverdiği oranda düzeltilmesini ve (2) gelecekte yapılacak yeni alanların tasarım kriterlerinin kullanıcı odaklı belirlenmesini sağlayabilmektedir (Akad ve ubuku, 2006: 106). Kuzey Kıbrıs'ta bu yönteme dayalı hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. KSD yönteminin bu araştırmada kullanılmasının başlıca nedeni ocuk oyun alanlarının ada genelinde kullanışsız, işlevsiz ve ilkesiz biçimde yapımının devam etmesidir.

Kentteki nüfus ile ilgili bilgiler Devlet Planlama rgt yayınlardan, imar ile ilgili veriler şehir Planlama Dairesinden ve Gönyeli Belediyesinden elde edilmiştir. Gönyeli Yeni Kent bölgesinde 101 sokakta (Gönyeli Belediyesi, 2015) sekiz adet ocuk oyun alanı bulunmaktadır. Çalışma kapsamında tüm ocuk oyun alanları incelenerek fiziksel analizler yapılmış ve bu mekânların kullanıcılarına anket uygulanmıştır. KSD yönteminin bu araştırmada kullanılmasının başlıca nedeni ocuk oyun alanlarının ada genelinde kullanıcılarının talepleri düşünülmeden, kullanışsız, işlevsiz ve ilkesiz biçimde yapımının devam etmesidir. Bu bağlamda da, geliştirilen anket kapsamında her ocuk oyun alanı için kullanıcısı olan rastgele seçilmiş beş çocuğa anket yapılmıştır. Sekiz ocuk oyun alanını kullanan toplam kırk çocuğa anket uygulanmıştır. Araştırma kapsamında uygulanan ankette ocuk oyun alanlarını kullanan 0-12 yaş gruplarındaki çocuklara uygulanmıştır. KSD yöntemine bağlı geliştirilen anket kapsamında, öncelikle kullanıcıların yaş grupları, mekânın işlevselliği, içerisinde kullanılan zemin ve donatı malzeme seçiminin değerlendirilmesi, alanın bakım ve güvenliğinin ortaya çıkarılabilecek, çocukların anlayabileceği nitelikteki sorular hazırlanmıştır. Sorular kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. Başka bir deyişle, cevaplamalarının daha kolay olacağı düşüncesiyle önceden belirlenen cevap seçenekleri sorularla birlikte çocuklara yöneltilmiştir.

Fiziksel analizler sekiz adet ocuk oyun alanının 0-12 yaş grubunun ihtiyaçlarını, ocuk oyun alanlarına ilişkin tasarım kriterlerine bağlı olarak karşılayıp, karşılayamadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Kulla-

nım Sonrası Değerlendirme Yöntemi (KSD) temel alınarak hazırlanan anket uygulaması ise çocuk oyun alanlarının mevcut durumu yanı sıra olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya çıkartılmasını hedeflenmektedir. Buna bağlı olarak çocuk oyun alanlarının bulunduğu sokakta yaşayan çocuklara uygulanmıştır.

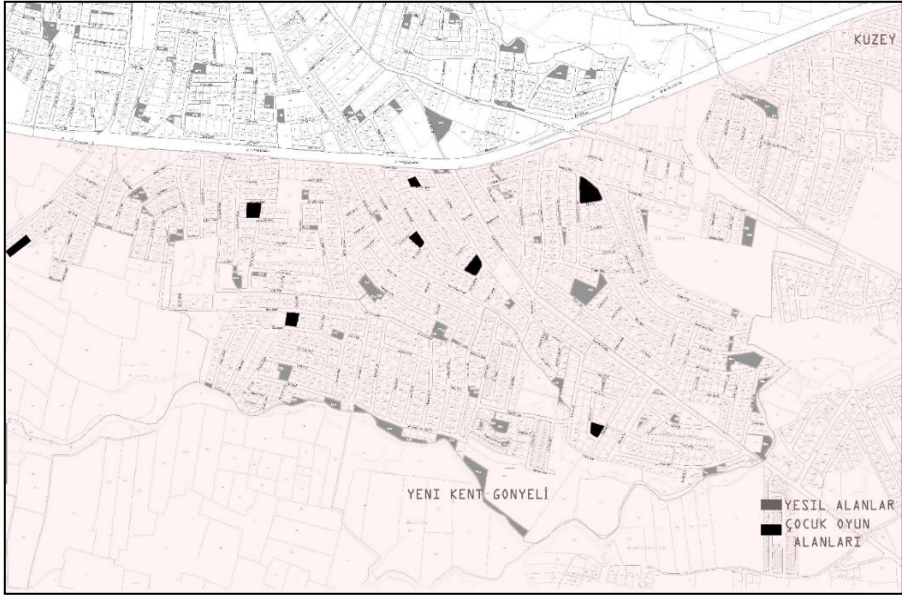
Fiziksel analiz ve anket uygulamaları sonucunda ise mevcut çocuk oyun alanlarının kentsel bağlamda yeterliliği, kullanımı, sorunları ve çocuk oyun alanlarının iyileştirilmesi yönünde bazı çözüm önerileri oluşturulmuştur.

3. Bulgular ve Değerlendirme

Gönyeli Kıbrıs'ta Lefkoşa ile birleşik olan bir kenttir. Gönyeli Yeni Kent bölgesi kentin yeni yapılaşma alanıdır. Lefkoşa, Gönyeli için coğrafi konum yer koordinatları; Enlem: 35° 10' 0" N, Boylam: 33° 22' 0" arasında yer alır (Lefkoşa Şehir Haritası, 2011). Gönyeli kent merkezi 18.886.195, Yeni Kent bölgesi ise 5.487.995 m² alana sahiptir. Yeni kent Gönyeli bölgesinde 101 sokak bulunmaktadır (Gönyeli Belediyesi, 2015). 2011 nüfus sayımına göre bölgenin toplam nüfusu 17277, Yeni Kent bölgesi nüfusu ise 5374'tür (DPÖ, 2015a), Bölgede 2011 konut ve nüfus sayımına göre 1770 konut bulunmaktadır (DPÖ, 2015b).

Çalışma alanı olarak seçilen Yeni Kent bölgesi son 10 yıl içinde hızlı nüfus artışının ve modern yapılaşmanın yaşandığı alandır. Modern yapılaşmanın artışına bağlı olarak bölgede sosyal ve kültürel yatırımlar artmıştır. Buna bağlı olarak yerleşim talebi artmış ve konut-arsa değerleri oldukça yükselmiştir. Bölge halkının eğitim ve ekonomik düzeyleri oldukça yüksek ve yerleşim alanındaki konutların çoğu villa ve modern 3-4 katlı apartmanlardır. Konutların modernliğine rağmen tasarlanmamış gelişimle başlayan kentsel büyümeye bağlı olarak kentsel mekânların (yeşil alan, park, çocuk oyun alanı... vb.) yetersizliği görülmektedir. Bu önemli konunun imar faaliyetlerinde gereğince düşünülmediği yeşil alanların ve bitkisel dokunun azlığından anlaşılmaktadır. Lefkoşa imar

planı kapsamında arazi parselasyon sürecinde %10 yeşil alan bırakılması gerekli olduğu belirtilmiştir (Şehir Planlama Dairesi, 2012). Kentsel mekânın önemli bir parçası olan çocuk oyun alanları ile ilgili bir tanımlama yapılmamıştır. Yeni Kent Bölgesinde toplam 57 yeşil alan bulunmaktadır (Gönyeli Belediyesi, 2015). Bu alanların yerel yönetim tarafından sekizi çocuk oyun alanı olarak düzenlenmiştir. Bu verilere göre çocuk oyun alanları nicelik ve nitelik olarak bölge ölçüsüne göre yetersiz kalmaktadır.

Harita 1. Yeni Kent Gönyeli Bölgesinde Konumlanan Yeşil Alan ve Çocuk Oyun Alanlarının Dağılımını Gösteren Harita

Çocuk oyun alanlarının nitelik ve nicelik açısından irdelenebilmesi için mevcut sekiz adet park için ayrı ayrı analiz yapılmıştır. Fiziksel analiz ve anket kapsamında söz konusu çocuk oyun alanlarında güvenlik, malzeme seçimi, yaş gruplarına uyum, işlevsellik konfor ve bakım koşulları bağlamında yapılan fiziksel analizler ve anket çalışmalarından elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir (Ek Tablo 1).

Güvenlik Açısından Değerlendirme; Gönyeli Yeni Kent bölgesinde çocuk oyun alanlarında yapılan fiziksel analiz ve kullanıcı anketlerinin değerlendirilmesi sonucunda Soylu Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanının diğerlerine göre daha güvenli olduğu ortaya çıkmıştır (Grafik 1). Soylu Sokak'taki çocuk oyun alanının en güvenli oyun alanı olarak bulunmasındaki başlıca nedenler; oyun alanındaki donatı malzemelerinin, zemin kaplamasının uygunluğu, oturma alanlarının ebeveynlerin çocukları kontrol edebileceği şekilde konumlanması ve alanın bakımının düzenli olarak yapılmasıdır. Güvenliği sadece çocuk oyun alanlarının etrafının korunaklı tasarlanmasıyla sağlamak mümkün değildir. Çamlıca Sokak'ta ve Çiçek Özü Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanları çitle çevrili (korunaklı) alanları içerisinde bulunan bazı istasyonu, trafo elemanları ve bakımsız olmasından dolayı güvensiz alanlardır. Kümeevler Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanında ise, oyun alanındaki zemin kaplama malzemesinin uygun olmasına karşın çocuk oyun alanının çevresindeki trafo, alanın bakımsızlığı, sınırlarının korunaklı olmaması ve alan içerisinde bulunan süs havuzunun tehlikelere yol açabilecek şekilde tasarlanmış olması nedeniyle güvenlik açısından zayıf bulunmuştur (Şekil 1).

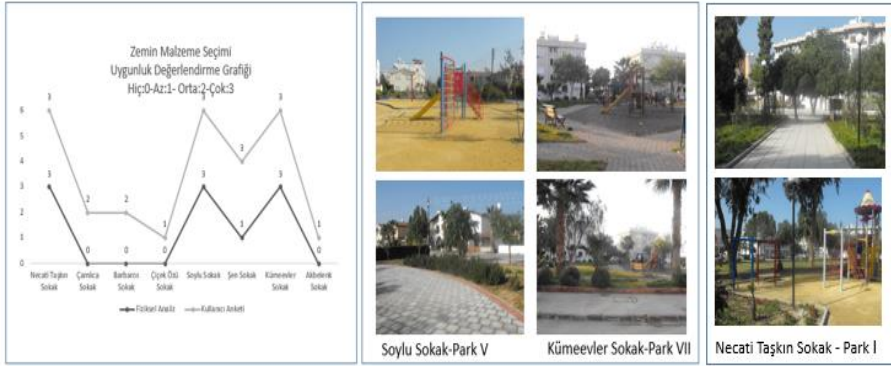
Grafik 1. Güvenlik Açısından Değerlendirilme Sonuçlarını Gösteren Grafik ve En Güvenli Çocuk Oyun Alanı

Zemin Malzeme Seçimi; Gönyeli Yeni Kent bölgesinde konumlanan çocuk oyun alanları arasında zemin malzemesi bakımından fiziksel analizde en başarılı bulunanlar Necati Taşkın Sokak, Soylu Sokak ve Kümeevler Sokak'taki çocuk oyun alanlarıdır (Grafik 2). Oyun donatılarının yerleşmiş olduğu alanlarda Necati Taşkın Sokak ve Soylu Sokak'ta kum, Kümeevler Sokak'ta ise kauçuk zemin malzemesi kullanılmıştır. Kullanıcılar açısından ise Necati Taşkın Sokak, Soylu Sokak, Kümeevler Sokak ve Şen Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanları zemin malzemesi bakımından uygun bulunmuştur (Grafik 2-Şekil 2). Fiziksel analiz ve kullanıcı anketlerinde farklı oyun alanlarının belirtilmesinin nedeni kullanıcıların sadece oyun donatılarının yerleştirilmiş olduğu alana, fiziksel analizde ise tüm çocuk oyun alanının zeminine göre değerlendirilmesidir. Zemin

malzeme seçimi Grafik 2'de görüldüğü gibi; Çamlıca Sokak, Barbaros Sokak, Çiçek Özü Sokak ve Akbelenk Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanlarının zemin malzemesi kum olarak kullanılmıştır. Çocuk oyun alanlarının bakımsızlığı nedeniyle kumlar dağılmış ve bazı alanlarda zemin sertleşmiştir bu bakımdan bu oyun alanları değerlendirme aşamasında en zayıf alanlar olarak belirlenmiştir (Şekil 3).

Grafik 2. Zemin Malzemesi Açısından Değerlendirme Sonuçlarını Gösteren Grafik ve En Başarılı Bulunan Çocuk Oyun Alanları

Şekil 2. Zemin Malzemesi Kullanıcı Açısından Uygun Bulunan Çocuk Oyun Alanı

Şekil 3. Zemin Malzemesi Açısından Zayıf Bulunan ocuk Oyun Alanları

Donatı Malzeme Seçimi; Gönyeli Yeni Kent bölgesinde bulunan ocuk oyun alanları arasında fiziksel analizlerde en başarılı Soylu Sokak'taki oyun alanı bulunmuştur. Kullanıcı anketinde ise Soylu Sokak ve Necati Taşkın Sokak'taki alanların başarılı olarak tasarlandığını belirtilmiştir. Kullanıcılar donatı olarak sadece ocuk oyun elemanlarını, fiziksel analizde ise mekân içerisindeki tüm donatıların malzeme uygunluğuna göre değerlendirmesi yapılmıştır. Bu erevede, Necati Taşkın Sokak'taki ocuk oyun alanının başarılı olmadığını ortaya çıkmıştır. Kullanıcıların görüşlerine göre Soylu Sokak ve Necati Taşkın Sokak'ta bulunan ocuk oyun alanlarındaki oyun elemanlarının plastik malzemeden üretilmiş olması en uygun donatı malzemesine sahip olarak görülmesinin nedeni- dir. Fiziksel analiz ve anket sonuçlarının birlikte değerlendirilmesine bağlı olarak ise, Barbaros Sokak ve Akbelenk Sokak'taki ocuk oyun alanları, oyun aletleri, çöp kutuları, oturma elemanları ve diğer dış mekân mobilyaları gibi donatı elemanları bakımından kullanılan malzemelerin alanlar için uygun bulunmamıştır. amlıca Sokak'taki ocuk oyun alanında ise çöp sepeti bulunmamaktadır. Bu nedenlerle de üç ocuk oyun alanı donatı malzeme seçimi bakımından zayıf olarak tespit edilmiştir (Şekil 4).

Grafik 3. Donatı Malzemesi Açısından Değerlendirilme Sonuçlarını Gösteren Grafik ve En Başarılı Bulunan Çocuk Oyun Alanları

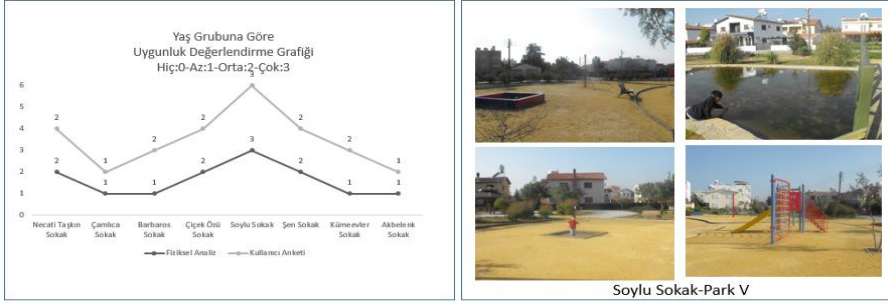

Şekil 4. Donatı Malzemesi Açısından Zayıf Bulunan Çocuk Oyun Alanları

Yaş gruplarına göre alanın tasarlanıp, tasarlanmadığını ortaya çıkarmak amacıyla uygulanan fiziksel analiz ve anket sonucunda Soylu Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanının çok başarılı bulunduğu görülmektedir. Alanın 2-12 yaş grubundaki çocukların zaman geçirebilecekleri mekânlara sahip olması alanın başarılı bulunmasının başlıca nedenidir. 2-6 yaş grubu çocuklar için daha küçük boyutlarda oyun donatıları kullanılmış, ebeveynler için mekânda yer verilen oturma grupları çocukların denetlenmesine olanak vermiştir. 6-12 yaş grubu çocuklar için gizlenme mekânları, tırmanma elemanları, balık havuzu ve kum havuzu olması da

mekânın başarısını artıran etkenlerdir. Fiziksel açıdan yapılan analizde Necati Taşkın Sokak'taki çocuk oyun alanı yaş gruplarına göre uygun olmasına rağmen, az sayıda oyun elemanı kullanılmış olması kullanıcılar açısından başarısını düşürmektedir. Öte yandan, bölgede analiz edilen Çamlıca Sokak, Barbaros Sokak, Kümeevler Sokak ve Akbelenk Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanları oyun donatılarının yetersizliği ve yaş gruplarına göre uygun olmaması nedeniyle başarısız bulunmuştur (Şekil 5).

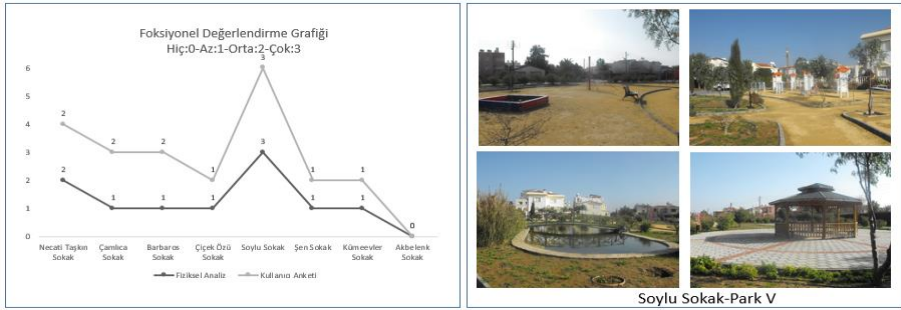

Grafik 4. Yaş Grupları Açısından Değerlendirilme Sonuçlarını Gösteren Grafik ve En Başarılı Bulunan Soylu Sokak'taki Çocuk Oyun Alanı

Şekil 5. Yaş Grupları Açısından En Zayıf Donatıya Sahip Çocuk Oyun Alanları

İşlevselliğe göre değerlendirildiğinde ise hem fiziksel analiz, hem de anket uygulaması Soylu Sokak'taki çocuk oyun alanının en işlevsel oyun alanı olduğunu göstermiştir. Alanın yaş gruplarına göre tasarlanmış olması, diğer alanlara göre daha çok aktiviteye yer verilmesi, ebeveynler için gölgelik alanlar, oturma grupları, dış mekân mobilyaları yanı sıra çöp kutuları, aydınlatma elemanları ve donatıların uygun yerleştirilmesi nedeniyle işlevsel açıdan başarılı olarak değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda işlevsellik açısından Akbelenk Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanı donatı yetersizliği, ihtiyaca yönelik alanların bulunmaması ve bakımsızlığı nedeniyle en zayıf alan olarak saptanmıştır (Şekil 6).

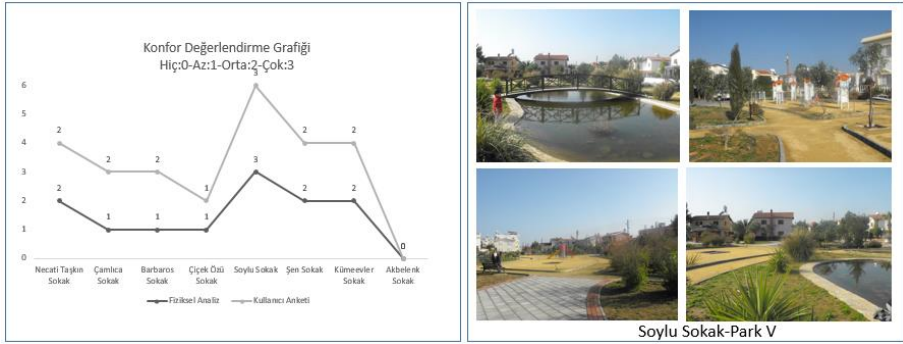

Grafik 5. İşlevsellik Açısından Değerlendirme Sonuçlarını Gösteren Grafik ve En Başarılı Bulunan Soylu Sokak'taki Çocuk Oyun Alanı

Şekil 6. İşlevsellik Açısından En Zayıf Donatıya Sahip Akbelenk Sokak'taki Çocuk Oyun Alanı

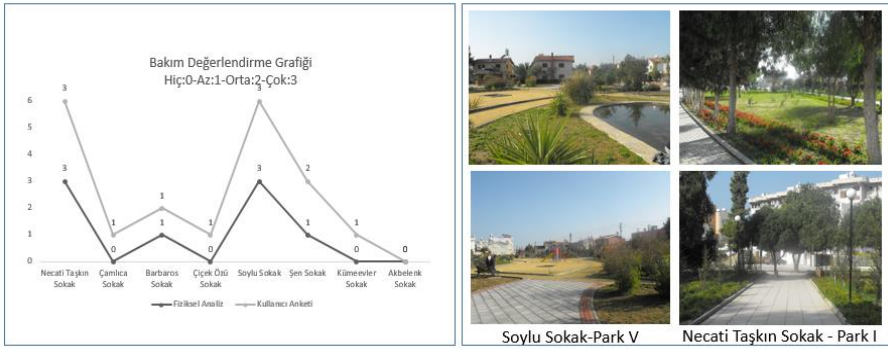
Konfor açısından değerlendirmenin sonucunda yine Soylu Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanı rahat, güvenli, fazla donatıya sahip ve ihtiyaca yönelik mekânların düşünüldüğü bir alandır. Bu çerçevede, en fazla konforlu zaman geçirilebilecek alan olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan, Grafik 6' da görüldüğü üzere Akbelenk Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanı donatı yetersizliği, düzensizliği, dağınık konumlanması ve ihtiyaçların düşünülmemiş olduğu görülmektedir. Bu düzensiz yapılanmaya bağlı olarak, ebeveynlerin çocukları kontrol etmesini zorlaştırmaktadır. Alan içerisinde oturma elemanlarının gerek estetik, gerekse ergonomik yönden uygunsuzluğu ve bakımsızlığı görülmektedir. Bu nedenler sonucunda Akbelenk Sokak'taki çocuk oyun alanı konfor açısından en zayıf nitelikteki çocuk oyun alanı olarak belirlenmiştir (Şekil 6).

Grafik 6. Konfor Açısından Değerlendirilme Sonuçlarını Gösteren Grafik ve En Başarılı Bulunan Soylu Sokak'taki Çocuk Oyun Alanı

Bakım; değerlendirme sonucunda ne yazık ki birçok çocuk oyun alanının bakımlı olmadığını ortaya çıkartılmıştır. Kendi içlerinde değerlendirildikleri zaman ise Necati Taşkın Sokak ve Soylu Sokak'taki çocuk oyun alanları her iki analizde de en bakımlı çocuk oyun alanları olarak saptanmıştır. Bu alanların yeni ve daha bilinçli tasarlanmış olmaları diğer çocuk oyun alanlarına göre daha başarılı bulunmalarında etkindir. Grafik 7. de görüldüğü gibi; Çamlıca Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanında çöp kutusunun bulunmadığı, Çiçek Özü Sokak, Kümeevler Sokak

ve Akbelenk Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanlarının düzenli olarak çöplerinin toplanmadığı, mevsimsel bitki temizliğinin ve gerekli bakımın yapılmadığı görülmektedir. Kırılan, bozulan donatıların değiştirilmediği tespit edilmiştir. Bu sorunlara ek olarak çocuk oyun alanı içerisindeki süs havuzunun kullanılmaması ve temizlenmemesi sonucu oluşturduğu görsel kirlilik yanında çeşitli haşereler için yaşam ortamı sağladığı görülmektedir. Bu nedenlerle de dört çocuk oyun alanı bakımsız alanlar olarak saptanmıştır (Şekil 7).

Grafik 7. Bakım Açısından Değerlendirilme Sonuçlarını Gösteren Grafik ve En Başarılı Bulunan Çocuk Oyun Alanları

Şekil 7. Bakım Açısından En Zayıf Bulunan Çocuk Oyun Alanları

Gönyeli Yeni kent bölgesinde bulunan toplam sekiz çocuk oyun alanında yapılan fiziksel analizler ve uygulanan kullanıcı anketlerinin değerlendirilmesi sonucunda Necati Taşkın Sokak ve Soylu Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanlarının diğer alanlara göre daha güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır. Bu alanlarının daha başarılı olmasının nedeni ise; yaş gruplarına göre daha uyumlu, zemin-donatı malzeme seçimi bakımından daha uygun, işlevsel, konforlu ve bakımlı olmasıdır. Bu çerçevede, literatür taramasında açıklanan tasarım kriterlerine bağlı olarak çocuk oyun alanları incelenmiş ve ortaya çıkartılan bulgular sonucunda çözüm önerileri üretilmiştir.

4. Öneriler

Çocuk oyun alanları, ihtiyaçlar doğrultusunda iyi düşünülerek tasarlanması gereken kentsel mekânlardır. Bu amaçla yapılmış olan çalışmalardan ve kabul edilmiş ilkelerden yararlanılarak güvenlik, malzeme seçimi, yaş gruplarına uyum, işlevsellik, konfor, bakım koşulları ayrıntılı olarak araştırılmalı ve mekânlar bu doğrultuda tasarlanmalıdır. Bu çalışmaya ilişkin öneriler alanda yürütülen analiz, gözlem ve değerlendirmelere göre yapılmıştır.

Güvenlik ve Malzeme Seçimi: Çocuk oyun alanlarının ayırıcı korunaklı (korkuluk, çit vb.) tasarlanması araç trafiğiyle olan bağlantısı kesilmelidir. Seçilen oyun elemanları çocuklara zarar vermemesi için yumuşak, doğal (ahşap, plastik bazlı vb.) gibi malzemelerden olmalıdır. Yaralanmaları önlemek amacıyla alanda yer verilecek zemin kaplama (kum, kauçuk vb.) ve donatı elemanları için yumuşak uygun malzemeler kullanılmalıdır. Çocuk oyun alanlarında yer verilecek kum havuzu ve süs havuzu gibi donatıların tasarımında hijyen ve güvenlik konuları öncelikli olarak düşünülmelidir. Kullanıcılarının güvenliği açısından bu alanlarda alarm, kamera, güvenlik görevlisi gibi önlemlerinin bulunması faydalı olacaktır. Elektrik trafolarının, su kuyularının, baz istasyonlarının çocuk oyun alanlarından uzakta olması gerekmektedir.

Yaş Gruplarına Uyumlu Tasarım: Çocuk oyun alanlarında kullanılacak elemanların yaş gruplarına göre farklı bölümlere yerleştirilmesi gerekmektedir. 2-6 yaş grubu için tehlikesiz ve daha küçük boyutlarda oyun elemanları seçilmelidir. 6-12 yaş grubu için kendilerine özel alanlar, gizlenme, saklanma, gibi oyunlar oynayaabilecekleri, küçük göletler, balık havuzları, birlikte oyun oynayabilecekleri, resim yapabilecekleri masalar ve oturma elemanları kullanılarak oturma ve dinlenme mekânları oluşturulmalıdır.

İşlevsellik: Çocuk oyun elemanlarının, mobilyalarının ve mekânda kullanılacak aydınlatma elemanları, ıslak hacimler (wc, lavabo, küçük mutfak, çeşme), kantin ve/veya kafe, çöp kutuları vb. tüm diğer donatıların yaş grupların göre ergonomik olarak seçilmesi ve konumlandırılması gerekmektedir. Alanın tasarım aşamasında, çocukların ebeveynleri tarafından izlenebilmesi amacıyla oturma alanları her noktayı görebilecek şekilde kurgulanmalıdır.

Konfor: Çocuk oyun alanındaki tüm donatılar kullanıcıların rahatlığı ve ihtiyacı düşünülerek seçilip, yerleştirilmelidir.

Bakım: Oyun alanlarında düzenli temizlik yapılmalı ve çöpler toplanmalıdır. Çocuk oyun elemanları ve mobilyaları düzenli olarak denetlenmelidir. Alanların içerisinde konumlanan kırılan, yıpranan parçalar değiştirilmeli veya onarılmalıdır. Kum havuzlarının çocukların sağlığını korumak amacıyla yerel yönetimler ve/veya alanda görevli olarak bulunan kişiler tarafından geceleri kapatılması gerekmektedir. Süs havuzlarının bakımı düzenli yapılmalıdır. Periyodik denetimlerin ve bakımların çocuk oyun alanlarının bağlı bulunduğu yerel yönetim ve/veya ilgili kuruluşlar tarafından yapılması gerekmektedir.

5. Sonuç

Yeni yerleşim alanlarında kentsel mekânların planlanması, yalnızca mekânsal yer belirleme ile sınırlı kalmamalıdır. Tasarım kararları kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda şekillenmelidir. Bu çerçevede kent

düzeyinde hizmet veren mekânların kentte yaşayan bireylerin ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmesi gerekmektedir. Özellikle kullanıcısı çocuk olan alanların tasarımı, kullanıcı yapısına paralel bir anlayışla gerçekleşmelidir. Kent mekânı çocuğun hayal gücünü kısıtlamayacak aksine güçlendirecek şekilde düşünölmelidir. Bu çerçevede, geleceğe ilişkin düşler kurmasını, bu düşlerini gerçekleştirmek için gereksinim duyduğu güveni ve bilinci aşılacak, çocuğun ileride kendisini kente ait bir birey olarak hissetme duygusunu güçlendirecek, kısaca çocuk gelişimi için gerekli olan bütün değerleri içerecek bir mimari düzene sahip olmalıdır (Birol, 2009: 13). Mekânın mimarisinin ve peyzaj tasarımının çocuğun dünyasına çeşitlilik, renk ve değişim katabilmesi gerekmektedir. Buna göre, çocuk oyun alanları ve elemanlarının kullanıcılarına uygun olarak seçilmesi ve iyi düşünölerek yerleştirelmesi gerekmektedir.

Günümüzde, imar planlarında yeşil alan olarak ayrılan kent mekânları daha sonra çocuk oyun alanlarına ve parklara dönüştürölmekte, plan sürecinde gereken önem, hassasiyet gösterilmemektedir. Bu çerçevede, tasarımlar kontrolsüz, bilinçsiz şekilde hayata geçirilmektedir. Yeni gelişim bölgeleri için hazırlanan imar planlarında çocuk oyun alanları bölgedeki nüfusa ve yapı karakterine göre önceden belirlenmeli ve gerekli alanlar ayrılmalıdır. Bu alanların kent içerisinde nüfus yoğunluğuna bağlı olarak dengeli ve homojen olarak dağılması gerekmektedir

Yeni Kent Gönyeli 'de sekiz adet çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Bu sayının bölge nüfusu düşünöldüğünde yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk oyun alanlarına ilişkin imar planlarında gerekli yasal ve yönetsel düzenlemelerin bulunmadığı araştırma sürecinde ortaya çıkartılmıştır. İmar planlarında yeşil alan olarak ayrılan alanlarda, talepler doğrultusunda ve biraz da politik nedenlerle yerel yönetimler tarafından gerekli kriterler dikkate alınmaksızın çocuk oyun alanlarına yer verildiği görölmektedir.

Çocuk oyun alanlarında kullanılan donatı elemanları genellikle yetersiz ve son derece bakımsızdır. Kırılmış, yıpranmış, eskimiş, bakımsız, paslanmış elemanlar çocuklar için tehlike oluşturmaktadır. Kullanım açısın-

dan güvenli olmayan çocuk oyun alanları doğal olarak kullanıcılar tarafından tercih edilmemektedir. Soylu Sokak'ta bulunan çocuk oyun alanının bu açılardan en iyi durumda olduğu fiziksel değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkmış ve kullanıcı tercihleri de bu sonucu desteklemiştir.

Çocuk oyun alanlarında kullanılan donatıların seçiminde ve alanda konumlandırılmalarına ilişkin tasarımlarda yaş gruplarının yeterince dikkate alınmadığı görülmektedir. Çocuk oyun alanlarında yer verilen donatıların genelde 3-9 yaş grubunun kullanımına uygun olduğu alanda yapılan çalışmalar sırasında belirlenmiştir. Önemli tasarım kriterlerinden olan güvenlik konusunda ise önemli eksiklikler saptanmıştır. Çocuk oyun alanlarının çevre ilişkileri bağlamında yeterince korunaklı olmadıkları gözlemlenmiştir. Sekiz parktan sadece birinin (Çamlıca Sokak'ta) konumlanan alanının korunaklı olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Çocuk oyun alanlarının güvenliğinin yeniden düşünülmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Oyun elemanlarının, oturma gruplarının gerek malzeme seçimi, gerekse ergonomik yapısının kullanıcıları olan çocukların fiziksel yapısına ve ergonomisine uygun seçilmediği gözlemlenmiştir. Bu durum çocukların gelişimine olumsuz etkide bulunmakta ve yaralanmalara sebep olabilmektedir. Alanların içerisinde gerek çocukların, gerekse ebeveynlerinin ihtiyaçlarını gidereceği ıslak hacim (wc, lavabo, küçük mutfak, çeşme), kantin ve/veya kafe gibi mekânlar bulunmamakta veya kapalı durmaktadır. Bu nedenle de, alanlarda uzun süreli vakit geçirilememekte ve alanlar kullanılmamaktadır.

Yapılan fiziksel analiz ve anket çalışması sonucunda da, oyun alanlarının kabul edilmiş standartlara ve tasarım kriterlerine uymadıkları görülmüştür. Genel olarak alanların, güvensiz, ihtiyaçlara yönelik düşünülmemiş, tasarlanmamış olduğu, bakımsız, yetersiz oyun donatıları, kent mobilyaları barındırması ve işlevsel olmadıkları saptanmıştır.

Çocuk oyun alanlarının işlevsel, sürdürülebilir olmasını sağlamak amacıyla, yapılmış olan araştırma sonuçları göz önüne alınarak, kentsel yeşil alan planlamasında çocuk oyun alanlarının önemi vurgulanmaktadır. Yerel yönetim ve devlet politikalarında çocuk oyun alanlarına gere-

ken önem verilmeli ve çocukların beklentilerine cevap verecek oyun alanları nicelik ve nitelik olarak arttırılmalıdır.

Sonuç olarak, doğru tasarlanmış mekânların, çocukların fiziksel ve ruhsal gelişiminde önemli rolü olduğu yapılan birçok araştırmada ortaya çıkartılmıştır. Önceden tasarlanmış, kullanılmayan ocuk oyun alanlarının iyileştirilmesi ve yeni tasarlanacak ocuk oyun alanlarının düzenlenmesi karar mekanizmalarının, yerel yönetimlerin ve plancuların yeni kent gelişimlerinde göstereceği hassasiyetle oluşabilecektir. Bu oluşum sonucunda ise çocukların, kent içerisinde sağlıklı bir şekilde bymelelerine, evre bilinçlerinin gelişimine ve topluma kazandırılmalarına katkıda bulunmuş olunacaktır.

Kaynakça

Akad, S. & ubukcu, E. (2006). Kentsel Açık Alanlarda Kullanım Sonrası Değerlendirme: İzmir Sahil Bantları rneği zerine Ampirik Bir Araştırma, *Planlama*, 3, 105-115.

Akbulut, .D. & nder, S. (2011). Aksaray Kenti Açık-Yeşil Alanlarının Nitelik ve Nicelik Yönünden İncelenmesi, *Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 25 (1), 90-95.

Aksoy, Y. (2011). ocuk Oyun Alanları zerine Bir Araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon illeri rneği, *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3(6), 82-106.

Anonim, (1998). *Kentsel Planlama Standart Araştırması*, T.C. Bayındırlık ve İşkan Bakanlığı Yayınları, Ankara, 193-236.

Bartlett, S. (2002). Building Better Cities with Children and Youth, *Environment and Urbanization*, 14(2), 3-10.

Bechtel, R.B., Churchman, A. (2002). *Handbook of Environmental Psychology*. In R.B. Bechtel, & A. Churchman (Eds.) John Wiley & Sons, Inc., New York.

Bechtel, R.B. (1997). *Environment and Behavior: An Introduction*. Thousand Oaks, Sage Publication, London.

Birl, G. (2009). ocuk Dostu Kent Neresidir?, *Megaron Balıkesir, Mimarlar Odası Balıkesir şubesi Dergisi*, 10-13.

- Björklid, P. & Nordstram, M. (2007). Environmental Child Friendliness: Collaboration and Future Research, *Children, Youth and Environment*, 17(4), 388-401.
- BM, (online), Birleşmiş Milletler (BM) ya da Birleşmiş Milletler Örgütü, (Erişim Tarihi: 02.01.2015, http://tr.wikipedia.org/wiki/Birle%C5%9Fmi%C5%9F_Milletler).
- Churchman, A. (2003). Is There a Place for Children in the City?, *Journal of Urban Design*. 8 (3), 99-111.
- Cohen U., Hill A.B., Lane C.G., McGinty T. & Moore G. T. (1999). *Recommendations For Child Play Areas*, The University of Wisconsin, Milwaukee.
- CPSC-Consumer Product Safety Commission (1990), *Public Playground Safety Checklist*, (Erişim tarihi: 4.01.2015, <http://www.cpsc.gov/www.cps.gov>)
- Çetinkaya, G. (2014). Kentsel Peyzaj Ekolojisinin Sürdürülebilirliği için Yeni Bir Yaklaşım: Yeşil Altyapı ve Planlama Politikası, *İdeal Kent Araştırmaları Dergisi*, Kent ve Politika, 12, Nisan 218-245.
- Derr, V. (2002). Children's Sense of Place in Northern New Mexico, *Journal of Environmental Psychology*, 22, 125-137.
- DPÖ, (2015a). 2011 Nüfus Sayımı Sonuçları, İlçe, Bucak, Belediye, Mahalle ve Cinsiyete göre sürekli ikamet eden nüfus, (Erişim Tarihi 23.12.2014 <http://www.devplan.org/Frame-tr.html>)
- DPÖ, (2015b). 2011 Nüfus Sayımı Sonuçları, Yerleşim yerine göre konut sayıları, (Erişim Tarihi 23.12.2014 <http://www.devplan.org/Frame-tr.html>)
- Francis, M. & Lorenzo, R. (2002). Seven Realms of Children's Participation, *Journal of Environmental Psychology*, 22, 157-169.
- Gökmen, H., S. (2013). *Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler*, TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, İzmir, 28-30 Kasım, 821-829.
- Gökşen, C. (2014). Oyunların Çocukların Gelişimine Katkıları ve Gaziantep Çocuk Oyunları, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 52, 229-259.
- Gönyeli Belediyesi (2015). Gönyeli Kadastro Harita, (Erişim Tarihi 23.12.2014 <http://www.gonyeli.org/>).
- Gürcan, D. (2002). *Spastik Çocukların Rehabilitasyon ve Eğitim Mekânlarında Programlama ve Tasarım Kararlarının Belirlenmesinde Kullanılabilecek Bir Kullanım Sonrası Değerlendirme Modeli*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- HABITAT II (1996), *İstanbul'da Gerçekleştirilen Çocuk Hakları Konferansı*, (Erişim Tarihi: 25.12.2014 <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa>).
- IPA, (online), International Association for the Child's Right to Play, (Erişim Tarihi: 01.01.2015, <http://ipaworld.org/about-us/general-statement/>).

Karagenc, O. (2001). *Toplu Konut Alanlarında Simgesel Performansa Yönelik Kullanım Sonrası Değerlendirme Modeli*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Katırcıoğlu, R. (2005). *Role of Playground Design on the Physical, Social and Cognitive Development of Children*, Yayınlanmamış Master Tezi, Eastern Mediterranean University, January 2005, Gazimağusa.

Kılıç, A. (2001). *Kentsel Açık Alanların Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Koçan, N. (2012). *Çocuk Oyun Alanlarının Yeterliliği Üzerine bir Araştırma: Uşak Kenti Kemalöz Mahallesi Örneği*, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 28(4), 315-321.

Korkmaz, N. (2006). *Çocuk Dostu Şehir*, (Erişim Tarihi: 25.12.2014, www.illeridaresi.gov.tr/images/cocukdostu-sehir.ppt.)

Korkmaz, E. (2001). *Kentsel Açık Alanların Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi: Beşiktaş örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Korkmaz, E. (Online), *Oyunun Çocuk Gelişimine Etkisi ve Çocuk Oyun Alanları Tasarım Kriterleri*, (Erişim Tarihi: 25.12.2014, <http://www.planlama.org/index.php/arastirmalar/makaleler/60-oyunun-cocuk-gelişimine-etkisi-ve-cocuk-oyun-alanlar-tasarim-kriterleri>)

Lefkoşa Şehir Haritası, (2011). (Erişim Tarihi: 02.01.2015, <http://www.e-sehir.com/dunya-haritasi/kibris-lefkosa-uydu-haritasi.html#.VMITWP7kfQA>).

Matthews, H. & Limb, M.(1999). Defining an Agenda for the Geography of Children's Review and Prospect, *Progress in Human Geography* 23(1), 61-90.

Özservlet, Y. Ç. & Doğan, E. (2014). *Creating a Public Space for Children in the City's Center: The Case of Kasımpasa-Turabibaba Library in Istanbul*, 26th International Building & Life Fair and Congress "Re-Invention Of City Center", 03-05 Nisan, Bursa, Türkiye.

Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Rissotto, A., Tonucci, F. (2002). Freedom of Movement and Environmental Knowledge in Elementary School Children, in: *Journal of Environmental Psychology*, 22, 65-77.

Simkins, I. & Thwaites, K. (2008). Revealing the Hidden Spatial Dimensions of Place Experience in Primary School-Age Children, *Landscape Research*, 33(5), 531-546.

Şehir Planlama Dairesi. (2012). *Başkent Lefkoşa, Gönyeli, Alayköy, Hamitköy, Haspolat, Kanlıköy, İmar Planı, Cilt I Karar Raporu Redaksiyon – Konsolide*, Şehir Planlama Dairesi, Haziran 2012.

Tandoğan, O. (2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar, *Megaron, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, 9(1):19-33.

Topsümer, F., Babacan E. & Baytekin E.P. (2009). Şehir ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 35, 5-20.

UNESCO, (online). United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, (Erişim Tarihi: 02.01.2015, <http://tr.wikipedia.org/wiki/UNESCO>).

UNICEF, (online) Unicef nedir?, (Erişim Tar: 02.01.2015, <http://www.unicef.org.tr>)

Uzun, G. (1993). *Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması*. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, 48, s.28, Adana.

Ünal, M. (2009). The Place and Importance of Playgrounds in Child Development, *Inönü university journal of the faculty of education*, 10(2), 95-109.

Yüksek Mimar M. Selen Abbasoğlu Ermiyagil: Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden 2001 yılında mezun olan M. Selen Abbasoğlu Ermiyagil Yüksek Lisansını aynı üniversitenin Mimarlık bölümünde tamamlamış ve 2003 yılında mimarlık bölümünde doktora eğitimine başlamıştır. 2001-2005 yılları arasında Doğu Akdeniz Üniversitesi İç Mimarlık Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başlayan M. Selen Abbasoğlu, 2005-2007 yılları arasında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinde, 2007 yılında Girne Amerikan Üniversitesi İç Mimarlık Bölümünde çalışmalarını sürdürmüştür. 2011 yılından itibaren ise Lefke Avrupa Üniversitesi İç Mimarlık Bölümünde görev yapmaktadır. Ulusal ve uluslararası mimarlık, kent, mimarlık eğitimi, çocuk & mimarlık, çocuk oyuncakları ve çocuk oyun alanları tasarımı ile ilgili çeşitli atölye çalışmalarına katılmış ve koordinatörlük yapmıştır. İç mimari, kent, kültür, kentsel kimlik, sürdürülebilir mimarlık, biçim grameri, mekân sentaksı, dil, semiotik ve mimarlık alanlarıyla ilgilenmekte ve bu alanlarda çalışmalar yapmaktadır. **E-mail:** sabbasoglu@eul.edu.tr

Yüksek Mimar Cemaliye Sunalp Gürçınar: Cemaliye Sunalp Gürçınar Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden 2006 yılında mezun olan Cemaliye Sunalp Gürçınar Yüksek Lisansını Lefke Avrupa Üniversitesi Mimarlık Bölümünde 2009 yılında tamamlamış ve 2009 yılında aynı üniversitenin Mimarlık Bölümünde doktora eğitimine başlamıştır. 2006-2009 yılları arasında Lefke Avrupa Üniversitesi Mimarlık Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlayan Cemaliye Sunalp Gürçınar, 2009 yılından itibaren aynı üniversitenin Mimarlık Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmalarına devam etmektedir. Ondan fazla mimari projesi bulunan Cemaliye Sunalp Gürçınar Sürdürülebilir mimarlık, kültür ve kent alanları ile ilgilenmekte ve doktora çalışmalarını bu alan üzerinde devam ettirmektedir. **E-mail:** csunalp@eul.edu.tr